

Természetes ellenségek

Mérgek helyett paraziták

Nyílik az idő, életre pendülnek a növények. S velük együtt a rovarok és a gombakártevők. A természet a teljességre, sokszínűsége törekszik. Az ember „önző szerzet”, s ha magának akarja a táplálékot, kénytelen beavatkozni. A legegyszerűbb, ha lemérgez maga körül mindent. Napjaink valósága ez. Miközben észre sem vesszük: magunk is áldozatokká válhatunk a le nem bomlott vegyszerek áldatlan hatásaként. Létezik más, egy agyafúrtabb módszer is. Így beavatkozni a táplálékláncba, hogy a nem kívánatosnak tartott kártevők ellenségeit segítsük győzelemre. Természetesen körültekintően, nehogy e „protektíciók” diktatúrája következzen.

A Növény- és Talajvédelmi Szolgálat hódmezővásárhelyi intézetében erre is vannak elképzelések, esetenként kidolgozott, alkalmazható módszereket is tudnak ajánlani. A parányi élőlény, a liszteske ellen a permétezők csak a küszködést jelentették, számottevő eredményt nem. Az üvegházakban több tucatnyi kezelés sem ért célzt. A természetes ellenség, a molytetű fűrészdarázs bevetését a lárvába és felélt azt. Hat éve hozzáférhető a termelők számára ez a lehetőség. A 3-4 ezer hektáros hajtató területből ma még csak 30-40 hektáron alkalmazzák a parányi segítőt. Holott Vásárhelyen sokszorosan elegendő „biológia fegyver” szállítására vállalkoznának. A nagyüzemekben kezdtek az alkalmazást, de a további terjedés akadályos a részesmüvelés. A sok tulajdonos nem tudja garantálni a vegyszermentességet. Egy szaklapban megjelent ismeretűtől épp az idén nőtt meg a kártevők érdekeltése. Talán ez hozhatja meg a várt áttörést.

Mivel a fűrészdarázs jelenléte miatt tartózkodni kell a vegyszerezéstől, a másik jelentős kártevő, az atka ellen is célszerű egy másik élőlényt „bevetni.” A ragadozó atkák bevitelére 20 éve kész a technológia, csak a termelői fogadtatás hiányzott. Szójababon elszaporították a takácsatkát, majd ezeket felzabálta a ragadozó „testvér”. Amikor kialakul az egy-egy arány, korpába keverve elválasztják őket egymástól. Ezt az élő elegyet lehet bevinni a földekre.

A lehetőségek harmadik nagy csoportja az összes létező hernyófaj gyérítésére alkalmas baktérium. Nálunk a közterületeken a helvénis évek óta alkalmazzák eredménytel. A fejlett világban a kertekben is kihasználják a talánc kártékony módszert. Magyarországon az egészségügyi aggodalma miatt nem engedélyezték. Ugyanakkor, mi lesz, ha mutál, és netán emberi körkörösé válik. Az elővigyázatosság méltánylandó, de túlzott is lehet. A közterületen sem mutált meg eddig, s más országokban sem. Nálunk csak azokat a típusokat engedélyezik, amelyeknek a szervezetében marad a hatóanyag. Amelyek kibocsátják magukból, már nem kívánatosnak minősítették. Pedig már a Szovjetunióban is létezik a burgonyabogár elleni változat, sőt Finnországban a házi legyező pusztítására is használják.

A helikopteres szünnyogirtás a szegedi nyár tartozéka. Igaz, az emberre nem veszélyes, de rajtuk kívül a nyúnyog többi ellensége is kipusztul. A szer felcserélése baktériummal azzal az eredménnyel járna, hogy csak kimondottan a szünnyogokat támadná. S elég lenne a pocsolják, sekély vizek

helyi kezelésével elejét venni az invázióknak.

Bármely kártevővel szemben a legcélszerűbb a rajta élőkódót, a parazitát győzelemre segíteni. Ráadásul ez a legkényelmesebb és a legolcsóbb módszer. Ennek tükrében nehezen érthető, nálunk miért késnek a gyakorlati lépések.

Ha már a vegyi anyagoké az elsőbbség, az sem mindegy, hogy mivé bomlanak le. A természetes eredetűek előnye a szintetikusokkal szemben, hogy a természet márkipróbált és megbízhatóan megírta ennek forgatókönyvét. Így a quasia fagfács forró vízzel kioldott anyagai a levéltetű ellen sikeresen alkalmazhatók. A Florin bio-ecet készítménye zsírsavakból áll, hatására kiszáradnak a növényre támadók. Ugyanígy a nikotin szintén visszahozható a növényvédelmi kellektárba. A kén a lisztharman, tetű és atka életműködését egyaránt gátolja, miközben kíméli azokat a kártevőket. A mézken-től Tiosol néven gyártott változatát a vásárhelyiek hamarosan forgalomba hozzák. Ezt a sűrítményt csak hígítani kell. A finom nyári olajok néven ismert készítmények tulajdonképpen kozmetikai tisztaságúak. A paprika, a burgonya vagy épp az uborka vírusfertőződését akképp gátolja, hogy a tetű szipókájáról letisztítja a virust.

Logikus és mellékhatásoktól mentes megoldások. Csak el kell lenni a természetből, és kinyújtani értük a kezünket. Talán a jövőben lesz hozzá elég eszünk.

T. Sz. I.

Vannak jól és rosszul megcsinált szobrok. Az, hogy Kossuthot, Petőfit, vagy éppenséggel Lenint mintázzák, ebből a szempontból teljesen lényegtelen.

A képrombolás, a könyvégetés és a szobordöntögetés nem új keletű fogalmak. A fasiszták politikai-ideológiai célokat szolgáló utcai könyvmáglyái módszerükben nem különböztek az írott szót megsemmisítő, vasfüggöny mögé zárkózott kelet-európai zúzdáktól, vagy a Rákosi-, Ceausescu-rendszert megdöntő forradalmak indulatos könyvpusztításától. (A két említett uralkodó nem irt „sátáni verseket”, melyeket érdemes lett volna az utókornak megmenteni, mégis minden könyvért kár.)

Ugyanez vonatkozik a gyakran szintén hasonló célokat szolgáló köztéri szobrok rendszerváltással járó(?) döntögetésére is. A pusztítás önjelöltjei a mindenkor népi nevében cselekednek, azonnal és visszavonhatatlanul.

Az első választási kampány idején levelével kérészt meg Pécsen élő szobrász ismerősöm. Arra kéri, ha táviratban hívna, azonnal siessék segítségére, mert valakik meg akarják támadni Makrisz Agamen-

Emberpróbáló időköt élünk. A gyűlölet élesen látót — s látnokot — tesz vakká, érzékeny hallását sükketté, és az erőszakos düh mankót ad a hajdani délcég járású kezébe. Tegnap épekből csak a háború volt képes ily gyorsan sérültet kreálni. S amikor fizikai fenyegetettség övezi véreinket, s amikor lelki és lelkiismereti csaták áldozatait szedi e tájon a hirtelen sebességgel váltó történelem, érdemes-e szót vesztegetni aprónak tűnő, hétköznapi sérelmekre? S míg a tollforgató a mérleg serpenyőiben mérlesekkel kétségei súlyát, elsőgyell magát. Mert nincs az a méltánytalanság, más számára aprónak tűnő figyelmen kívül, amely ne jogtalanul bántaná bárki önértékét, méltóságát, amely ne rövidítené meg a mindenkinek járó jussot: a mindenkit megillető, emberhez méltó életet.

Nem beszélnek, de akarnak

A hallássérültek egyik vezetőségi tagja keresett föl a minap, vaskos dokumentációt nyújtott át nekem. Levelek, kérvények, válaszok. A címzetek: a városi tanács vb elnöke, még Csonka István, az MSZMP megyei bizottságának első titkára, még Vastagh Pál és Lehmann István, a megyei tanács elnöke. Valamennyien értesültek arról, amit tanácsalanságában a szerkesztőségben először is előadott az egyesület képviselője. Nevezetesen, hogy az utóbbi időben a tanácsok és a köjál „piszkálgatja” őket, mert hogy a klubjuk környékén élő lakók ide-oda szaladgálnak panaszokkal. Miellesleg, egyet lehet érteni velük, hiszen az áldatlan körülmények miatt valóban zavarják a hallók nyugalmát a halláskárosultak. Egy elhunyt sorstársuk lakását, bérli az egyesület 1950 óta, a 93 négyzetméter csaknem 500 klubtag osztozik. Közülük 145-en siketek, akik nem hallanak, nem beszélnek, de akarnak beszélni. Jelbeszédüket szájuk mozgásával igyekeznek érthetőbbé tenni, s közben — tudtuk nélkül — erős, erőltetett hang jön ki a torkukon. Aki ezt hallja, azt természetes, hogy zavarja az érthetetlen hang, még akkor is, ha ezt a jelenséget ismeri. Még akkor is, ha hozzá közeláll, általa tisztelt és szeretett emberről van szó.

A nagyothallók közösségi életét valamivel könnyebb megteremteni, ám ez sem felhőtlen. Ők hallanak ugyan és ehhez segítségükre vannak a készülékek, de bizonyos zajokat hangokat jobban fölerősítenek a beszédhangok rovására. Ezért ők is hangsabban beszélnek a szokottnál, és elvárják, hogy velük is olyan hangerővel társalgjanak.

Elképzelhető hát, miféle hangzavar lehet egy zsúfolt helyiségben egy-egy közös rendezvényen, olyan, amely magukat a hallássérülteket is zavarja és ingerültté teszi. Kézenfek-

vő az igény: a közösségi életnek olyan színterét kellene megtalálni számukra, ahol siketek és nagyothallók külön helyiségben gyűlhetnek össze. Az élet teljességéből legtöbbüknek ugyanis ez az egyetlen, otthonon kívüli lehetőség találkozásokra, tájékozódásra, művelődésre.

„Tudomásunkra jutott, hogy a Tolbuhin sugárút 14. szám alatti objektumot, amelyet a 3738/1962. június 29-i átirattal a SZOT kezelésére átadtak, most a szakszervezet följajlotta az Inlak-nak, eladásra... Szóval, nincs rá szükség. Ez az objektum két részből állt. Az annak idején Kálvária út 10. szám alatti épület, amelyet Herczeg Ferenc író alapított a bácskai és bánati — Arad, Temes és Torontál vármegyéket —, tehát a trianoni békeszerződéssel elszakított terület sváb származású középiskolások diákjai számára... A másik épület a Dugonics tér felőli oldalon levő ház, amely állítólag egy borkereskedő volt. Úgy véljük, hogy a volt konviktusi részben el lehetne helyezni nemcsak a hallássérülteket (siketeket, nagyothallókat), hanem az összes egyéb rokkantakat.”

A hallássérültek javaslata megszívlelendő, hiszen Makón, Vásárhelyen, Szentesen már működnek ilyen ösztönszövet klubok, igen gazdaságosan. De hogy lesz-e a borkereskedő házában kialakított könyvtárból, meg a hajdani Szent Gellért-konviktusból több száz ember közérzetét javító, humánus célt szolgáló intézmény?

Akik mélységesen megértik

A városi tanács volt elnöke, Csonka István tavaly szeptemberi válaszelele szerint: „... az önk szervezete által igényelt épület a magyar állam tulajdonát képezi, és az szmt kezelésében van... Elhelyezési igényük megoldása érdekében kérelmükről tájékoztattam a vb hivatala igazgatási osztályát (engedélyező hatóság) azzal, hogy igényüknek megfelelő helyiség esetleges leadása esetén a Hallássérültek Országos Szövetségének megyei szervezetét soron kívül értesítse.” Emellett biztosította a hallássérülteket: „Mélységesen megértem a szövetség problémáját természetesnek tartom az önk helyiségigényét, amely megfelelő működésük egyik alapfeltétele.”

Vastagh Pál ugyancsak emberséges választ küldött szeptemberben: „A levelükben vázolt problémákat nagy megértéssel fogadtam. Am, mint önk is tudja, az MSZMP különböző szintű szervezetei, törekedve a párt- és állami szervezet felelősségének elhatárolására, egyre inkább a belső pártügyekkel és politikai, stratégiai kérdésekkel foglalkoznak... Mégis meggyőződésem, hogy vannak olyan humanitárius és mély empátiát igénylő ügyek, amelyekről elhatárolni érzéketlenség lenne. Ezért, bár a

megoldásra ígéretet tenni felelőtlen-ség lenne, a reális megoldás iránti kérelmüket a városi tanács — mint illetékes szerv — elnökénél messze-menően támogatom. Személyes találkozásra a pártkongresszust követő időszakban örömmel kész vagyok.”

Lehmann István az idén januárban kelt levelében ugyancsak igen megértő. Egyebek között ezt írja: „A megyei szervezet elhelyezési gondjait személy szerint én megértem, azonban helyiségek felett én nem rendelkezem, a helyi tanácsokat konkrét ügyek megoldására nem utasíthatom.”

Ép ember módjára

Amíg a válaszokat olvasom, egyre csak kísért a nem is olyan messzi múlt. Az egyik, akkor ugye korántsem választott, tanácssi főemberhez fordultam egy idős asszony kérelme ügyében. Sötét kis alagsori lakását osztotta meg fia családjával, miközben éveken át vártak a lakáskiutalásra. S amikor megkapták a másfél szobás lakás papírját, a nagymama maradni akart. Merthogy fiák várják a második gyereket, ő csak zavarba, éjszaka gyakran fölkel és mászkál, mert nem tud aludni. Hadd maradjon a régi, kis lakásban, úgyse utalják azt ki másnak — kérte. És kértem én is a nevében. De a hivatal embere, akinek a neve mostanság a lakással való visszaélők listáján olvasható — hajthatatlan volt. „Ezeknek” — mondta — „ezeknek mindig van valami bajuk. És maga, meg a kollégái hogy jönnek ahhoz, hogy engem kioktassanak? Engem, aki már akkor a munkásmozgalom harcosa voltam, amikor...”

S a nének mennyi kellett, ötödikként, a 40 négyzetméternyi lakásba...

„Ezeknek”, mármint a választópolgároknak, a magyaroknak, a szegeieknek, és egyáltalán, az embereknek valóban mindig van valami bajuk. S a hivatalokat azért tartják — s a tisztviselőket azért választják —, hogy enyhítsenek ezeken a bajokon. Ne üres szavakkal, hanem tettekkel.

Azóta a stílus már észrevehetően változott. Az ügyintézés mechanizmusa azonban a régi. Talán mert azóta országnyi gondjaink napfényre kerültek, s talán mert előbb a politikai színterét akarjuk tisztába tenni. De hát mi más célja lehetne a tisztességes politikának, mint az ember szolgálata? Ajánlom hát a jövő uralkodó pártjának figyelmébe ezt az örökséget is: a sérültek bajait.

S talán egyszer nálunk sem a szív-ból jövő válaszelevek sokasodnak majd, hanem a sipoló közlekedési lámpák, a rampával ellátott utak és középületek, és a képernyő sarkán jelbeszéddel is közvetíti híreit majd a Magyar Televízió. Hogy a sérültek is ép ember módjára éljenek — és ne fordítva.

Chikán Ágnes

A szobrokat ledöntik, ugye?

„Döntsön a nép!”

non felszabadulási emlékművet.

„Meg kell előzünk a képrombolás felmúltságának diktatúráját!... A szobrokat illetően: az ügyben a szakma, a képművészet és a művészettörténet legyen illetékes... Amennyiben a szobor fizikai épségét veszélyeztetik, meg kell védenünk azt, ha kell, hát testünkkel.”

Hogy Makrisz szobra művészileg milyen értéket képvisel, azt elsősorban a szakma döntheti el, de mivel rengeteg rossz szobor van még Pécsen is, semmi sem jogosíthatja fel a rombolás kezdeményezőit a sorrend önkényes megválasztására. A demokráciának a művészetek függetlenségét is garantálnia kell, s ilyen alapon a művek nem eshetnek politikai szélirányváltozások, viharok áldozataivá. — Így értelemszerűen a Lenin-szobrok körül kialakult helyzetet Böszörményi István, miután szabályos közelharcot vívott Krassó Györggyel, a Magyar Október Part képviselőjével a pécsi Lenin-szobor háromméteres talapzatán.

A péntek éjszaka történetéről másnap, a választások előestéjén beszélgetünk:

— Te, aki korábban diákkorodban annyira tisztelted Krassót, most megverekedtél vele?

— Csak birkóztunk. Tulajdonképpen a kezében tartott sprayt vettem el tőle, hogy ne tehessen kárt a szoborban. Eredivileg még a délelőtti folyamán vandál módon le akarták dönteni az amúgy nem túl jó alkotást.

— Kit vállalkoztak erre?

— Ez igazán nem derült ki, de annyi bizonyos, hogy a tanács áldását adta az akción, s a terepet a „nemzetorség” és a Politikai Fogyók Szövetsége vigyázta. Mikor az akcióról értesültünk, felhívtuk az MDF, az SZDSZ és a Fidesz helyi szervezeteit, de mindhárom párt elhatárolta magát. Délelőtti 10 órára mégis megjelent egy daru, de addigra mi már ott voltunk; diákok, művészek egyaránt.

— Ellenzékinék ismeretek...

— Arra gondolok, hogy most a kommuniztákkal szimpatizálók? A Krassó is

ezzel jött nekünk... Nem! Krassó Lenint támadta, mi a szobrot védjük. Ő azt mondta: emberi joga Lenint vörökre festeni, mi más véleményen voltunk. Ha valahol a népharag ledönti az első szobrot, nem úgyvélve arra, hogy a művegyeként ne sérüljön meg, akkor beindulhat a dominoelv — a most már „mindent szabad” válogatás nélküli akcióival. A következő talán éppen Agamennon, az Európa-hírű mester alkotása lenne, és az egy jó szobor.

— Lenin végül is hogy úszta meg?

— Nem úszta meg, mert szerdára az ott volt szobrászok felméri a szobor statikai és egyéb tulajdonságait, s a kidolgozott terv alapján már sérülés nélkül lesz leszedhető és elszállítható méltó helyére, a vöröstörténeti múzeum udvarába.

— Krassóék mikor érkeztek?

— A délelőtti történetek után mi — biztos, ami biztos —, őrséget állítottunk. S este 10 órakor megjelent egy 20-30 tagú csoport. Krassó közülük lépett ki,

felmászott az emelvényre, és szónokolni kezdett. Mikor feladtak neki a festéket, akkor léptem közbe. Megkérdeztem tőle, miért kellett ehhez Pécsre jönnie. Nem válaszolt. Jóval később, éjfél körül visszakérdezett: Hitler szobráról lenne szó, akkor is megvédem-e? Erre azt kellett válaszolnom, hogy az ilyen öncélú, csak politikai hangulateltérésre alkalmas akciók ellen, ilyen szituációban; mikor már biztos, hogy a szobrot eltávolítják, bizonyára hasonlóképpen reagálnék, mert ez olyan, mintha egy lekötözött embert ütnének, vernének.

— Nem tartasz attól, hogy ezután „rohadó komcsinak” titulálnak egyesek?

— Mondtam már, én nem Lenin-t védtem. Az MSZP és az MSZMP egyébként nem is titakozott...

— Most Agamennon szobránál állítottok őrséget?

— Remélem, a politikai hisztéria előbb-utóbb elcsendesedik, s nem lesz rá szükség, bár a Pécsi városi tanács tehetetlenségét határozottan művészetellenes döntésekkel próbálja palástolni.

— Mit szólna a békéscsábai Lenin-szobor park gondolatához?

— Kulturált megoldásnak tartom.

Varga Iván